

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՅՐԱՆԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս քաղաքի մուտքը արգելուած չէ, ամբողջ 13րդ շրջանի (97օգոստ.—98յունիս) բաժնորդագրին է 20 ֆր. կանխիկ, զարեի է նաև բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2½ ֆր. հաշուելով և 1898յունիս ամսէն առդին չանց- նելու պայմանով։
Նամակ և ծրարպէտք է զրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France).

ԺԳ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 60

1898 ՍՊՐԻԼ 6
1898 ՄԱՐՏ 25 (Հ. Տ.)

ՅՈՐԴԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կը հրատարակուի Լ. և Ե. Բ. օրեր

ՊԱՅՏԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կա- մասմամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները։ Պարտաւոր չէ վերադարձունել հրատարակուած ձեռագիրները։
Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով. Ծանուցման 1 միջակայքը 1 ամիսը թիւարկուի 1 ֆրանկով։
Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction : Rue Fortia, 7.

ՔՈՎԱՆԵՐԻ ԹԻՒՆ

Մի հայտնիք բերք. — Կախում չայե- րք. — Հայերի ի Յունաստան. — Նամակ Պոլսկարիւնէ (Ֆիլիպի). — Նոր հրատա- րակութիւններ. — Մեծ պետութիւնները, Թիւրքիա եւ Յունաստան. — Ծայրագոյն- Արեւելքի գործեր. — Արեւմտեան Ափրի- կէի մէջ. — Սպանիա եւ Միացեալ-Նա- հանգներ. — Էմիլ Զօլայի դատք. — Ծա- նուցումներ։

ՄԻ ՀԱՅՏՈՅԻՉ ԹԵՐԹ

Արմենիայի 52րդ թուին մէջ «կու- սակցական կեդրիք» վերնագրին տակ մենք գրած էինք թէ վառնաի «Շար- ժում»ը հրատարակողները որոնք զի- րենք ոչ կուսակցական կը ներկայա- ցունէին, «ցարտա»ի տուած տեղե- կութեան համեմատ — որ նոյնպէս վառնաի մէջ կը հրատարակուի — «Դաշնակցական» կուսակցութեան ներկայացուցիչներն են եղեր վառ- նաի մէջ։

Այդ առիթով գիտել տուած էինք թէ կուսակցութեան մը պատկանիլը ամօթ չէ երբ այդ կուսակցութիւն հիմնուած է սկզբունքի մը վրայ, երբ զազաւարակիցներն միութիւն մը կը ներկայացունեն։ Մինչև իսկ մարդ- կընայ պարծիլ ցոյց տալով թէ ինք որոշ սկզբունքի, որոշ գաղափարի մը տէր է, մանաւանդ երբ ժողովրդին ալ առաջնորդել ելած է։ Հետեւապէս երբ իրենք «Դրօշակի» կուսակցութեան զազաւարակն կը ծառայեն, այդ ծած- կելը, կեղծիլը ամօթ է. ուրիշ բան է եթէ իրենք կուսակցութիւն ըսելով անձնական շահերով իրար հետ կապ- ուած և մարդասիրական երեւոյթի տակ ծածկուած մի ընկերակցութիւն կըմ- բռնեն և իրենց «Դաշնակցական» կու- սակցութիւնն ալ այդպէս կը ճանչեն։

Հիմա ձեզ կը հարցնեմ, բանիմաց ընթերցող, «Շարժում»ը ի՞նչ պէտք է պատասխաներ տալու, եթէ այդ թերթ պատասխանել, վիճաբանիլ գիտէր։ Պէտք էր որոշ կերպով յայտ- նէր թէ ինք «Դաշնակցական» կու- սակցութեան հակառակ է կամ հա- մամիտ է, և կամ ինք այնպէս կըմ- բռնէ թէ ազգի մը մէջ կուսակցու- թիւններ կազմուիլը գէշ բան է, բո- լոր մարդիկ մէկ կարծիք պէտք է ու- նենան. հետեւապէս ինք հակառակ է կարծիքներ զանազանութեան, պէտք

է միշտ ուրիշներ կարծիքներին հե- տեւել, որոշ սկզբունք, որոշ գաղա- փար և ուղղութիւն չունենալ։

Վերջապէս պէտք է բացատրեր թէ ինք կուսակցութիւն ըսելով ի՞նչ կը հասկնայ և ինչու համար ոչ կուսակ- ցական է, եթէ իրօք այդպէս է. կամ ին- չու՞ կը ծածկէ եթէ այս ինչ կուսակ- ցութեան կը պատկանի։ Այդ տրուե- լիք պատասխան պարզ է, այնպէս չէ՞, ընթերցող։

Բայց «Շարժում»ը որ ժողովրդի մտքին առաջնորդելու պաշտօնն ըս- տանձնած է, տեսէք թէ ի՞նչ պատաս- խան տուած է մեզ մեր վերոգրեալ հարցման։

«Մարտի 11-ի մամուլի բրածոյ», «Խա- նութ թերթ», «աւելորդ բնւ եղող թերթ մը իր սին մոլորութիւնով», «ազգին մէջ երկպառակութիւններ ծագեցունելէ անդին գեր չէ ունեցած», «իրաւունք ունինք անդառնալի կեր- պով յուսահատելու Արմենիայէն», «հայութեան ամենէն արեւմտի և ազանապալից օրերուն մէջ իր ճակա- տը դրած է բաժնորդագրութեան ծա- նուցումը», նոյնպէս «համբաւաւոր գանձանակի փայլուն ծանուցումներ դրած է»։

Ասանք Արմենիայի թերթին ուղղու- ւած հայհոյանքներ են իբրեւ պատաս- խան։

Ուսկայն այդչափը բաւական չէ. պէտք է թերթիս խմբագիր հրատա- րակչի անձնականին ալ հայհոյանքներ ուղղել որ «Շարժում» փաստերով հաստատէ թէ ինք ոչ կուսակցական է — նոյն իսկ հայհոյիչներն կուսակցու- թեան ալ չպատկանիր — ուստի Ար- մենիայի իբրեւ պատասխան դրած «Երկտող մը» յօդուածին մէջ ինք մը հայհոյանքներ ալ մեր անունի ուղղած է. «Երբ աղուէս որ 13 տարի յաջո- դած է Ազգի խաբել», «իր արդար պատիժը գտած է անպէտ խնակի մը պէս լքուելով Միջերկրականի ափե- րուն վրայ», «իր», «հեռեայ անպա- րար» հայն հայն։

Հիմա ընթերցողին կը հարցնեմք թէ կարելի՞ է այդպիսի խմբագրիչների հետ որոնք Հայ ժողովրդին առաջնոր- դել ելած են, ոնէ վիճաբանութիւն ունենալ սկզբունքի մը, գաղափարի մը բացատրութեան վրայ. «Երկտող մը»ին մէջ այդչափ և աւելի հայհոյու- թիւններ. իսկ կէս տող անդամ բա-

ցատրութիւն, լուսաբանութիւն մը չը կայ թէ ինք գաշակցական կուսակ- ցութեան կը պատկանի՞ թէ ոչ և թէ կուսակցութեան մը համամիտ լինելը, որոշ գաղափար մը, սկզբունք մ'ու- նենալը գէշ բան է թէ ոչ։ 13 տարի է ի վեր խմբագրութիւն կընենք արտա- սահմանի մէջ ուր անկէ ի վեր զանա- զան թերթեր ալ երեցան մեզ համա- կիր կամ հակակիր, կը ցաւինք որ այդ հակառակորդներէ և ոչ մին օրի- նաւոր վիճաբանութիւն մ'ունենցաւ Արմենիայի քարոզած սկզբունքներին գէժ, որոնք կերեի թէ իրենք ալ զիրենք անկարող կը զգային հերքելու և միայն սինք օրերի պէս հայհոյանք ներ ուղղած են։

«Շարժում»ը ցոյց տուաւ արդէն թէ ինք թիւթիւնճիթի «Դաշնակց»ին յաջորդն է, անոր պէս դարչելի տե- քակէն հայհոյիչ մը Արմենիայի և անոր խմբագրի գէժ, սա տարբերութեամբ միայն որ թիւթիւնճիթ իր թերթի տակ բաց է ի բաց իր ստորագրութիւն գնելու չափ գէժ քաջութիւն մը ցոյց կուտար. իսկ այս նոր հայհոյիչ թեր- թի ներկայացուցիչը, այս նոր «Դա- ղում»ի խմբագիրը այդչափ քաջու- թիւն մ'ալ չէ ցոյց տուած, մութին մէջ ծածկուած և կեղծ անունով ներ- կայացած է. անունն ալ կեղծ, քաղա- քական դաւանանքն ալ կեղծ և իր գործն ալ կեղծ։

Մօտ 30 տարի է ի վեր մեր գործե- լով ու գաղափարներով Հայ ազգին արդէն ծանօթ լինելով, մեզ գէժ ուղ- ղուած զրպարտութիւններին ու հայ- հոյանքներին նշանակութիւն չենք տար, անվրդով անտարբերութեամբ կը կարգանք զանոնք։ Բայց եթէ այս մի քանի տողեր գրեցինք, այդ ալ անոր համար է որ իբրեւ հրապարա- կաղիք մեզ պարտք համարեցինք նո- րածին «Շարժում»ը իր նոր գուրս տուած դուռով ու ոգիով ներկայացու- նել։

Երկու տող ալ Տ. Չաքըրեանի նը- կատմամբ գրածի մասին «Շարժում» կըսէ թէ մենք մի մասնաւոր նամա- կով Չաքըրեանը խաբեայ հուշկած ենք ասկէք քանի մը տարիներ առաջ։ Մենք երբեք գրած չունինք թէ Չա- քըրեան խաբեայի մ'է. թող բառ առ բառ ճշգրտութեամբ հրատարակէ եթէ մեր մի այդպիսի նամակ անցած է իր ձեռք, կընայ լինիլ որ մէկի մը պա-

տասխան գրած լինինք թէ Տ. Չաքըր- եանի այդ արածը (ինչ որ ինք իմա- ցուցած է) խաբեութիւն է. բայց այդ մարդ խաբեայի է ըսելը և այդ արա- ծը խաբեութիւն է ըսելը տարբեր բա- ներ են։ Այդչափ բանը պէտք է հաս- կնայ «Շարժում»ի խմբագրութիւնը։ Երբ հերքուի այդ բան արած լինելը, խաբեութիւնը հերքուած կը լինի։ Օրինակի համար. կ. պօլսէն ոմանք մեզ գրած էին թէ Չաքըրեան Արմե- նիայի կողմէն և «Հայոց Հայրենասիրա- կան Միութեան» կողմէն նուիրատուս- ներ չըլարեցրութեան հանած է որոնք մենք զրկած ենք եղեր իրեն տարա- ծելու համար. յետոյ այդ բան ուրիշ- ների համար ալ գրեցին մեզ։ Մենք մեզ այդպէս գրողներին պատասխա- նեցինք թէ այդ խաբեութիւն է. եւ Արմենիայի մէջ ալ յայտարարեցինք թէ «Արմենիայի և ոչ ալ «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» կող- մէն նուիրատուներ չըլարեցրութեան հանուած չկան բնաւ, այլ մեզ հասած նուիրատուութիւններն անպատճառ կը հրատարակուին Արմենիայի մէջ։ Իսկ Չաքըրեանի անուն հրատարա- կած չենք այդ յայտարարութեան մէջ որովհետեւ հաստատ փաստ չունինք. յետոյ տեսանք և ստուգեցինք որ ստու- է Չաքըրեանի մասին մեզ գրուած այդ խաբեայի մը. մեր անունով նուի- րատու չկայ մէկ տեղ։

«Շարժում»ը մեր «զգուելի լրբութեան» իբրեւ փաստ՝ ազգասէր անձնաւորութեան մը թիւրքերէն գրած մէկ նամակը մէջ կը բերէ թէ մենք 1891ին յայտարարեցինք եղեր թէ մայիս 20ին միւսանորհնութեան հանդէսին օրը ապստամբութիւն պի- տի հանենք և շատեր այդպէս խաբեա- լով կամաւորներ հրաւիրած ենք եղեր։ Տեղն է հօս յիշելու խորհնացիին խօսքը. Ո՛հ, կարի է առասպելս և ա- ռասպելաց առասպել։

Ենթադրենք թէ այդ անձնաւորու- քի մը հայերէն չգիտնալով, չէ հասկը- ցեր թէ այդպիսի լուրեր տարածե- լու և ի դուր մարդեր զրկելով թըշ- ուառացունելու գէժ է Արմենիայի գրածը։ Բայց միթէ «Շարժում»ի խմբագրութիւնն ալ հայերէն չգիտեր։ Կերել թէ իրենք ոչ միայն փորձու- գալեանը չեն ճանչեր, այլ և Արմենիայի ի՞նչ գրած է, ան ալ չեն գիտեր, այլ միայն հայհոյել գիտեն։

Ուրեմն կամ սուտ է իրենց գրած թէ Եւթարիներով Արմենիա կարգաւորվէ որ համոզում գոյացուցած ենք թէ... կամ իրենք ալ հայերէն չը գիտեն որ կարգաւորման համայնքին, և կամ այնչափ ապուշի տեղ գրած են իրենց ընթերցողներ որ բացարձակ սուտեր հրատարակելէ չեն քաշուիր։

Մ. Փ.

ԿԱՍՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐԸ

Վերջընթեր թուով հրատարակած էինք, Կ. պօլսէ տեղիս լրագիրներին եկած հեռագիրներէն առնելով, թէ 8 Հայեր կախուած են։

Ուրիշ աղբիւրներէ մեր ստացած տեղեկութիւններն նայելով, այդ 8 Հայեր ոչ թէ Կ.պօլսի մէջ, այլ Վանի մէջ է որ մահով պատժուած են թիւրք կառավարութեան կողմէն, իբրև յեղափոխականներ։

ՀԱՅԵՐ Ի ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

L'Arménieի մէջ կը կարգանք թէ Յունաստանի Հայ դադլթականութեան կողմէն Տիար Տօքթ. Կարապետ Աղաբէկեան և Տիար Սեդրուքէ Կիւրճեան մի ուղերձ տուեր են Երրկիոս թագաւորին, անոր անձի դէմ եղած սպանման վորձին համար իրենց գարշաւք և ազատուելուն համար իրենց խնդակցութիւն յայտնելով։

Երրկիոս թագաւորը Հայ դադլթականութեան ներկայացուցիչներն էր պալատը հրաւիրելով, անոնց շնորհաւորելով իր յայտնելէ այդ համակրական ցոյցի համար և յանձնարարելով իր հաղորդել Հայ դադլթականութեան իր յարատեւ հոգածութեան հաւատարմութիւնը։

ՆԱՄԱԿ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՆԵՆ

Յիւլիպէ, 15/27 մարտ 98

Նամակիս հետ կը գրկեմ 26 թղթակցութիւն մը (1) որ քանի մը օր առաջ Շարժումին զրկած էի հրատարակելու խնդրանքը։ Տարակոյս չկայ որ անոր պատճառով թիւնը գործին չգալով, չուզէց հրատարակել — որովհետեւ մեր այստեղի Պաշտակցական յեղափոխականներուն (եթէ կրնանք յեղափոխական անունը տալ անոնց) ստոր արարքները կը նկարագրէր — որով նոր ապացոյց մը տուած եղաւ իր անկողմնակալութեան և ոչ-կուսակցական ուղղութեան։ Այլ ասկէ ետք թող ուզածին չափ օգնութեան կանչէ իրեն Չօպանեանի կարծիքը որ կերակայ թէ ինձի պէս խաբուած է դժբաղդաբար։ Ես ալ ան կարծիքէն էի թէ «Շարժում» կուսակցական թերթ մը չպիտի ըլլայ, բայց հիմա կը տեսնեմ որ կուսակցականէ ալ աւելի բան մը, կատարեալ բերան մ'է եղեր անանկ մարդոց որոնց նկարագրին եթէ մօտէն ծանօթ չըլլայի, թերևս հաւատալի ըսածներուն։ Պարապ տեղը թող չգործէ ուրեմն հետեւին իրեն հասած արձագանքները գտելու։ Գործիքն աւրուած է, և անկարելի է միւր չխառնել։

(1) Այդ թղթակցութիւն կը գրուի Արմենիայի առաջին թուին մէջ։

ԽՄԲ.

նուրի զտուածքին հետ, ինչպէս որ անկարելի է նաև ծուռ քանակով ուղիղ գիծ քաշել։

Աղագային թերթ մը երբ ջատագով կը կանգնէ այնպիսի մէկուն որ ամեն արժանիք ու պատկառանք ունակոյ ընելով, անձնական հաշիւ մը մաքրելու համար տակն ու վրայ կընէ սուրբ և յիշատակալից հանդէս մը և անագիւն խոսքով թեան մը պատճառ կըլլայ, ալ ինչ հաւատք կրնայ ունենալ մարդ անոր ուղղութեան վրայ։ Եւ յետոյ կարգ մը մեղ մաքուցիչ բառերով կը ջանայ ոսկեղօծել անոր այդ քամակի արարքը։ Տեսէ՛ք ինչեր կըսէ. «Տեղացի երիտասարդ մը, որուն արժանիքին վրայ մեծ գովաստող(1) կը խօսուի, զինքը չըմպատող անտարբերութենէն վշտացած, Հայերու համախառն մը տեսնելով յարմար առիթ կը սեպէ արտաբերելու քանի մը բուռն խօսքեր զորս կուտակուած ցասումը սրբունէ կը լալէր այդ վայրկեանին ևն. »։ Ընթերցողին կը թողնուի այս տողերն հաշտեցնել անկարելու հերոսին անձնականին հետ...։ Անտարբերութիւն բառն ալ անշուշտ «Շարժում»ի գտարանէն նոր երթքի եղած արտաբերութիւն մ'է զոր անկեղծօրէն քննելու համար միաժամանակ. բայց այդ տեսակ վարպետօրէն պատրաստուած պոնկօններ կըլլող տղաք չկան մէջերին։ Այլ ամենուր գիտցած բանն է ու շատոնց հաստատուած իրողութիւն մը թէ ինչ նպատակ ունէր այն օրուան խոսքերով ատենաբանութեան վերջակէտը գնել տալու համար» չէր որ հրապարակարարութեան հանդիսարանին մէջ, այլ հակառակն ըլլալով, անոր աւելի ոյժ տալու համար, ատենաբանին կողմէն տրուած ձեռքի մասնաւոր նշանի մը վրայ, Պատուաւորներ որ կարկուտ չեն վերցներ։

Այդ արժանաւոր երիտասարդը — տեղացի ըլլայ, ինչ կուզէ թող ըլլայ — որ դաշնակցական տիտղոսով այստեղ թափառող քանի մը քիմիաւորներու կողմէն հետեւող մ'է, անոնցմէ երես առած ու թեկադրուած, քիչ մ'ալ ինքիւրով փախցած, մեծ քաջագործութիւն մը ընել կարծեց, որ տիտղոս յիշատակ մը թողուց միայն։ Ուստի երբ անոր այդ անխոհեմ արարքը ամենէն կը պախարակուի ու կը դատապարտուի, ալ անոր տարբեր գոյներ տալու աշխատիլը և «զինքը չըմպատող անտարբերութիւն», «կուտակուած ցասում» և այլն բառերով հանրային կարծիքը վերաշինելու կամ զայն ուրիշ կողմ դարձնելու անօգուտ ջանքեր ընելը բոլորովին անտեղի է, իսկ աղագային թերթի մը համար բնաւ ներքին չէ։ Քիչ մը ուղղամտութիւն, քիչ մ'ալ անկեղծութիւն, ասոնք են որ կը սպասուին հրապարակագիրներէ։

O tempora! o mores!

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱՆԻ ՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Բէթէրսպուրիի Ռաքս գրական և գեղարուեստական պատկերազարդ հանդէսի 7րդ տարիի Բ Գրքը. 1897 (փոխանակ 1894-1895)։ Մի տարեւ շրջանի վճարով։

Այդ գրքի բովանդակութիւնն է հետեւեալը.

Երկու խօսք. «Արաքս»ի հրատարակութեան առիթով. — Հայ մամուլը «Արաքս»ի մասին. — Հասարակական խնդիրներ. Ցանկահայ որբերի առիթով. — Տեղագրական. Մի պոետ Վանի շրջակայքում. Ս. Նիշիէի գերեզման. — Սաշան ջրվէժը Խօշապայ վանքի. — Լէզի և Ամենափրկչի

մատուցը. — Արհեստը Հայաստանում (Վարդ). — Կիրառութիւն (Ս. Ա. Վ.). — Այն քաղաք. — Բալու (Մ. Տեղացի). — Բարձրաբաշ Ս. Գրիգորի վանքը (Տեղացի). — Կենսագրական. Մի երես Աղթամարայ կաթողիկոսութեան պատմութեան և հանգ. — Խաչատուր կաթողիկոսի գահ բարձրանալը (Յովհաննէս Վ. Բագուցի). — Յովհաննէս Այվազովսքի. — Պօղոս վարդապետ Տէր Մարգարեան. — Մկրտիչ Ա. Եւսեպիան Թէրլէմէզեանց (Տեղացի). — Իսկանդարեղծութիւններ. Մշու թռչուն օտար երկրում. — Այս, ալ վարդի. սիրոյ վարդի (Ա. Խաչատուր). — Մատենագրական. Եկեղեցական հաշուետուութիւն (Պերմ Պօղոսեանց). — Յիշատակարան մեռեալ տանից (Յ. Գուտուեանց). — «Կովկաս» ուսումնական անդրանիկ լրագրի յիշում. եակի առիթով. — Մատենագրական (Հայերէն կամ ուսուցիչ նոր հրատարակուած մի քանի գրքերի մասին). — Ժամանակակից տեսութիւն. Վանի անցքերը. — Ներքին տեսութիւն. — Ազգային յիշատակարան. — Այլեւայլ. — Թագաւորական. Նոյնի կայսերական Մեծութեանց Ս. Թագաւորութիւնը. — Երկու կայսերաց և Ֆրանսիոյ նախագահի այցելութիւնը. — Մամուլի կարծիքը Կիլիկիայի մասին. — Յայտարարութիւններ։

(Շարունակելի)

ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, ԹԻԻՐԵԻԱՆԻ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Յունաստանի փոխառութեան համար Յունաստանի, Ֆրանսիայի, Անգլիայի և Ռուսիայի միջև կարգադրուած պայմանագիրն որ անցած հինգշաբթի օր (մարտ 31) Ֆրանսիայի Երեսփոխանական ժողովին ներկայացուց Տ. Հանթօն և անկէ ալ զրկուեցաւ ելումտական յանձնաժողովին, հետեւեալ օր (ապրիլ 1) յանձնաժողովը իր նպատակաւոր տեղեկագրով մէկտեղ բերաւ ներկայացուց Երեսփոխանական ժողովին որ առանց վիճարանութեան ընդունեց և վաւերացուց զայն։

Կ. պօլսի Ֆրանսական դեսպան Տ. Ֆամպոն Բ. Դրան մի ծանուցադիր զրկեց որով կէս միլիոն ֆրանք տուաւ քանք կը պահանջէ Հայաստանի կոտորածներին ժամանակ վնասուած կաթողիկական հաստատութիւններին համար։ Դեսպանը իր ծանուցադիր մէջ կըսէ թէ վաճառականների շահերին վնասուելուն համար իր պահանջելիք տուգանքներն ալ ուրիշ անգամի կը թողու։

Յունաստանի Երեսփոխանական սպաննել փորձող Գարտիճի և Երրկիոս որոնք դատարանը մահի դատապարտեց, վճառեցի ատենին դիմած են, առարկելով թէ թագաւորին դէմ եղած ոճիրը բաղադրական ոճիր էր և Սահմանադրութիւնը քաղաքական ոճրի համար մահի պատիժը չընշած է։

Յունաստանի Երեսփոխանական ժողովն ապրիլ 2ի նստին մէջ երրորդ ընթերցումով քուէարկեց փոխառութեան օրինադիւր. օրէնքը անմիջապէս հրատարակուեցաւ։ Ժողովը փոխառութեան օրինադիւր քուէարկեց ինչ յետոյ վաւերացուց նստին արձանագրութիւնը։ Մի երեսփոխանի դիտողութեան վրայ թէ Ժողովը ա'լ չը պիտի գումարուի, Տ. Տէլեանի ըսաւ

որ դիտէ թէ թագաւորն իրաւունք ունի 40 օր յետաձգել տալու ժողովի նիստերը կամ նոյն իսկ ժողովը լուծելու. բայց այդպիսի միջոցների դիմելը հանելի բան մը չէ։ Ժողովին մեծամասնութիւնը, ներկայ ազգային խնդրին պատճառով, թագաւորի կողմէն նշանակուած նախարարութեան իր հաւանութիւն տուաւ, թէ և այդ նախարարների ընտրութիւն իրեն հաճելի չլինէր։

Ֆանեանէն կը հեռագրեն ապրիլ 2ին թէ միջազգային դժբերը գրաւեցին Բէրլինիւն, Սիքսթիան և Պամպաբօրուսը. թիւրք զօրքերը վերջացուցին իրենց կաշմած գիտութեան շղթայի քակուիլը. մահմետական ժողովուրդը ինքզինք բաղդին յանձնած կերելի։

Յունաստանի թագաւորը, թագուհին և Մարի իշխանուհին ապրիլ 2ին այցելութիւն մը տուին Աթէնքի Ֆրանսական դեսպան Տ. Պուլէին և անոր թիկնին. ապրիլ 3ին ալ Տ. Պուլէն և Ֆրանսա կը վերադառնայ, իր կանչուած ինքու պաշտօնական թուղթերը ներկայացուց թագաւորին։ Թագաւորը ֆրկչի պատուանշանի մեծ ժապաւնը տուաւ իրեն և սիրալիք խօսքերով վստահացուց թէ ինքը համակրութեամբ պիտի յիշուի միշտ Յունաստանի մէջ, որին այնչափ բարեացակամ զգացումներ ցոյց տուած է, բարեկամ մը մեծ ազգի ներկայացուցչի պաշտօնը վարելով արժանաւորապէս։

Երեսփոխանական ժողովի ապրիլ 2ի նստին մէջ Տ. Տէլեանի համալրական մի առաջարկ ներկայացուց Աթէնքի Ֆրանսական վարժարանին համար, անոր հիմնարկութեան յիշում. եակին առթով Տ. Տէլեան ֆօքալի եռանդուն խօսքերով կընկէց այդ առաջարկ, ըսելով թէ Ֆրանսական վարժարանը 50 տարիէ ի վեր Աթէնքի մէջ հիմնուած հնագիտական վարժարանն է ճշմարտապէս երիցագոյնն է Երեսփոխանական ժողովը միաձայնութեամբ ընդունեց Տ. Տէլեանի այդ առաջարկ։

Յունաստանի Երեսփոխանական ժողովի նիստերը վերջացան ապրիլ 4ին։

Ֆանեանէն կը հեռագրեն ապրիլ 4ին թէ Ֆրանսական, իտալական և ուսական ծովագետներն իրենց հիւպատոսներին հետ մէկտեղ ֆանտա կերթան որ հոն անդորրութիւնը վերադադրուի միջոցներ ձեռք առնելու։

ԾԱՅՐԱԳՈՏԵԱՆԻ ՊՈՐՏԵՐ

Բէթինէն կը հաղորդեն թէ անգլիական դեսպանն ապրիլ 2ին մի կարեւոր խորհրդակցութիւն ունեցեր է ձուռի լիւսանի հետ։ Անգլիայի համար մեծ արածութիւններ խնդրեր է եղեր, միւս տեղութիւններին շնորհուած արտոնութիւններին իբրև փոխարինութիւն և Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ հաւասարակշռութիւնը պահպանելու համար։

— Չինական զօրքերն մարտ 15ին

գրի պատասխանատու Տ. Բէօրէօ ի-
րենց կրած դատապարտութեան հա-
մար գիտած էին վճարելի ատենին :
վճարելի ատենը երդուեալները տը-
ւած վճիռը չնշեց, դատական նկա-
կերպութեամբ պահպանուեալ համար
և միևնոյն ժամանակ ուրիշ մի դատա-
րանի չյանձնարարեց անոր վերաբեր-
նութիւնը : Ատով դատաւճիռն բարո-
յական ազդեցութիւնը չնշուած չի-
նիր, բայց դատաւճիռը անգործադ-
րելի կը մնայ :

Բացատրենք :

Օրէնքը կըսէ որ լրագրի կամ ուր
հրատարակութեան միջոցով մի դա-
տարանի դէմ անուանարկութիւնն ե-
ղած ժամանակ, անուանարկիչը դատի
կրնայ կանչուիլ միայն երբ դատական
մարմինը ընդհանուր ժողով դուստ-
րելով և անկա դատ բանալով : Իսկ
եթէ այդ դատարան ընդհանուր ժո-
ղով չունի, անոր գլխավորի կամ այն
նախարարի կողմէ դատ կը բացուի
որմէ կախում ունի այդ դատական
մարմին :

Արդ իսկէհիտադին դատող զինուո-
րական ատենը մնայուն մի ատեն
չլինելով, այլ յատկապէս այդ դատի
համար կազմուած, կառավարութիւնն
այնպէս ըմբռնած էր — և ինչպէս Երես-
փոխանական ժողովին մէջ այդ նկատ-
մամբ հարցում եղած ատեն յայտա-
րարեց, նշանաւոր իրաւագէտներ ալ
այդպէս կարծիք յայտնած էին իրեն
— թէ այս պարագայի մէջ անուանար-
կուած զինուորական ատենին կողմէն
որ հիմա գոյութիւն չունի, զինուորա-
կան նախարարը պէտք է դատ բանայ
և այդպէս ալ ըրաւ :

Բայց վճարելի ատենին այդպէս
կարծիք չյայտնեց : Նա այնպէս դա-
տեց թէ այս պարագայի մէջ զինուո-
րական նախարարը իրաւունք չունի
դատ բանալու իսկէհիտադին դատող
ժողովի կողմէն, այլ նոյն իսկ այդ ժո-
ղով պէտք է դուստրուի և դատ պա-
հանի : Հետեւապէս, այդ նկատման
կան թերութիւն մէջ բերելով, դա-
տաւճիռը չնշեց :

Հիմա, ինչպէս կառավարութիւնն
ըսաւ Երեսփոխանական ժողովին մէջ,
օրինական կերպը պիտի փնտռուի յիշ-
եալ դատական ժողովը ընդհանուր
ժողովի կանչելու և եթէ այդ մարմին
որոշէ դատ բանալ, նորէն պիտի դատ
բացուի Տ. Զօլարի դէմ : Իսկ եթէ ար-
դէն տրուած վճիռը Զօլարի դէմ բա-
րոյական պատիւ մը համարելով բա-
ւականանայ և չուզէ նորէն դատական
յուզումներ յառաջ բերել, Տ. Զօլարի
և Տ. Բէօրէօն համար արձակուած բան-
տարկութեան և տուգանքի վճիռներն
անգործադրելի կը մնան :

ՄԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

— Ինչպէս ամեն լրագիրներ, Արմենիան
ալ կրնա ծանուցուիլ հրատարա-
կելու համար : անոնք որ պէտք կունե-
նան Արմենիայի միջոցով մէկի գիտում ա-
նել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ
ենք ընդունել իրենց ծանուցումներ, ըստ
լրագրական սովորութեան : Մանուցում-
ների գրելը նշանակուած են Արմենիայի

ճակատը, տառէն վրայ հաշուելով : 1 եր-
կաթադրի (գլխադրի) համար 2 սանդիւմ
և 1 բոլորգրի համար 1 սանդիւմ : 3 սան-
դամ դրուելիք ծանուցումի գնին վրայ
10 փոխ կը լինի : 10 և աւելի ան-
դամներ դրուելիք ծանուցումի գնին վր-
այ 0/0ին 30 փոխ : Սակարկութիւն չըն-
դունուիր :

ԲԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

Ժ. Գ. ՇԵՐՁԱՆԻՆ

(1897 ՕԳՈՍՏՈՍ—98 ՅՈՒՆԻՍ)

Պայմանները դրուած են թերթին
հակառակ «Բաժնորդագրութիւն» վեր-
նագրին տակ :

Լոյս տեսաւ

ԲԱՅՅԻԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

պատմական վեպը

Ա. Բ. Գ. Գիրք

Հեղինակի վերջին պատկերով

Գինն է 7 շիլինգ

Իսկ «Դաւիթ-Քէլ» հատոր Ա, Բ և
Գ վերջաբանով և «Կայծեր» հատոր
Բ, իսկաւարտ, լոյս պիտի տեսնեն
Ներկայ տարուայ ընթացքում, որոնց
բաժանարարութիւնը շարունակ-
ւում է : Երկու գրքի միասին բաժա-
նորդագրին է 10 շիլինգ : Իսկ լոյս
տեսնելուց յետոյ կարծես 14 շիլինգ :

Ցանկացողները թէ՛ Սամուէլի և
թէ՛ Բաժնորդի միւս երկերի համար,
կարող են զիմեւ այս հասցէին

Mme Raffi

270, Uxbridge Road

Shepherd's Bush,

London W.

ՄԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

Արմենիայի խմբագրատուն մէջ
ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիր-
քերը որոնց անշու նշանակուած գի-
նքերին մէջ հաշուուած է նաեւ զրկե-
լու փոստի ծախքը :

Ծրարները ապահովագրուած
(recommandé-registré) ստանալ ու-
ղղները պէտք է որ ամեն մէկ ծրա-
րի (մինչև 2 քիլո) համար 25 սանթիմ
ապահովագրութեան ծախքը վճարեն :

Արտուր Հայաստանի կամ Տե-
գեկագիր Բալուայ, Գարեբեդու,
Չարանեմար, Ճապաղուրի և Եր-
զնկայու : Յաւելուած ըստ խնդրա-
նաց ազգասիրաց «Խիզան գաւառ» :
Աշխատասիրեաց Պօղոս Ծ. Վ. Նա-
րսևեան : 2 ֆրանկ :

— ԳԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ.
(Յատկապէս պատրաստուած Ամերի-
կայի Միացեալ Նահանգաց Հայ դադ-
թականներուն կենսաբի, ժամանակի և
դրամի խնայողութիւն ընել տալու
հարկ եղած գիւրութիւններն ընծա-
յելու համար) : Աշխատասիրեաց
Պետրոս Ռ. Թորոսեան : Տպագր-
չիւ Երբ, Էլիսա Խալա և Ընկ. 1897 :

Ամերիկա զինացող Հայերին և կամ
արդէն հոն գտնուողներին համար շատ
կարեւոր գիրք է : Գինն է 1 ֆրանկ
և 25 սանթիմ :

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱՄ ՈՏԱՆԱՌՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրե-
նասիրական ոտանաւորներէ մի քանի
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իբ-
րեւ նմոյշներ զանազան քաղաքներ
մէջ և զանազան ապուրուութիւններ
տակ իւրերբեմն գրած ոտանաւորներին
որոնք ժամանակին հրատարակուած չի-
լինելով կորսուած են այժմ : Այն մի-
քանի ոտանաւորներ որոնք իբրեւ նմոյշ
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ,
ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլիս տը-
պագրուած ազգային երգարաններէ
մէջ՝ որոց վերստին ապագրութիւնն
վաղուց արդէն արդիւնուած է, և Ասիա
և Արմենիա լրագիրներին մէջ : Նմոյշներ
մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըր-
ւած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ
ինչ ապուրուութիւններ տակ ներշն-
չուելով գրուած են : Գին (10 սանթիմ)
15 սանթիմ :

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐ (ԶԱՐԱՐԱՍ ՍՈՐՈՅԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՄԱՐՏԻՆ ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

1894

Պուլկարի անկախութեան հե-
րոններէ մէկին, Զաքարիա Սիմոյա-
նովի, որ իր ընդունակութեան շնոր-
հով յաջողեցաւ մի լեռնաբանի գիւ-
ղացի հովուի պարզ վիճակէն հեռո-
հեռեւ արհեստաւոր, վարժապետ, յե-
ղափոխական գործիչ, խմբագրապետ
և վերջապէս ազատ Պուլկարիի Ազ-
գային ժողովի նախագահ դառնալ,
խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրու-
թիւնն է, ուր ուշադրութեան արժանի
տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկա-
րիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշ-
խատող պուլկար հայրենասէր յեղա-
փոխականներէ գործունէութեան ըմ-
պին : Սկիզբը գրուած է նաեւ հեղի-
նակին, Բրոքիէսէօր Լուի Լըփէի, և
թարգմանչին միջեւ եղած թղթակ-
ցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգ-
մանութեանն աւթով :

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ
իր յառաջաբանի վերջ թէ «Զար-
մանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ըն-
թերցողները հետաքրքրութիւնը
չարժի պատական մարդ դարձած մի
գիւղացիի այս վաւերական պատմու-
թեան վրայ» :

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ
1 ֆրանկ և 40 սանթիմ :

Տարածելու համար մեծ քանակու-

թեամբ աւելցնելն 25 % դէռ կը
լինի :

(Պարակաստանի Հայերին համար
1 ֆրանկ է) :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՏՐՈՆ ԱՒՆՈՒՅՐ
ՄԻ ԻՐԱՎԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՅԼԱՐԱՐԻԳ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը
ներկայացուէ ընտանեկան տետր
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թի-
անաւորական մի հայր իւր աղապատ-
ուած վարժաւորքով որչափ չարքիք-
ների պատճառ դարձած է և վերջ ի
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
ապանակուած և անհետացած է աշ-
խարհէ : Գին 1 ֆրանկ, (75 սանթիմ) :

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱՅ (1794-1894)

ՅՈՐԵԼԻՆԻ ՊՍԵՆԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւո-
րութեան դարադարձին աւթով 1894
թուականին հրատարակուած այս միա-
ձալ դիրքով և լուսատիպ (phototypi-
que) շքեղ պատկերի մեծութիւնն է
50×35 հարկւորդամէթր և տպուած
է 70×45 հարկւորդամէթր քարտու-
նի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով
Մէջտեղը գրուած է հայ լրագրու-
թեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն
Քէնյ. Շաւոնեանի, պատկերը և բո-
լորովին 1894ին հայերէն լեզուով
հրատարակուող բոլոր լրագիրները,
անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետ-
ների պատկերներով :

Գինն է 4 ֆրանկ, ճանապարհա-
ծախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարս-
կաստանի համար 2 ֆրանկ և 50
սանթիմ :

*

*

Դաշնեքաւարան Հ. Գ. — Պատմու-
թիւն Հայ լրագրութեան ի սկզբանէ
մինչև մեր ժամանակը : Հատոր Ա.
1794-1860 : Մէկ լուսատիպ պատկե-
րով : Գինն է, ճանապարհածախքով
մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սանթիմ :

Վերոգրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛
գիրքը կարելի է ստանալ Արմենիայի
խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ
ղրկելով :

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԲԱՋԱՆԻ ՊԵՏԵՐԸ

Ճանկական բռնութեան նահատակ
եղող խորէն նարայէյ-Լուսինեան Սըր-
բազանի պատկերը ընտիր թղթի վը-
րայ տպուած կը ծախուի Արմենիայի
խմբագրատունը : Գինն է 65 սան-
թիմ, փոստի ծախքը խմբագրատու-
նէն վճարուելով :

ՏԵՐԵՆ—ԽՐԱԳՐԻ

Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԱՐՏԻՆ

Հայերէն տպագր. Մ. Փորթուգալեանի
Le Gérant : François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi
Quai du Canal, 9